

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 1,65,68-69 **Published at:** 21-01-2024
Author: **Surface:** 2575.91 **Circulation:** 32170
Subjects: cm²

Ισιδωρος Ζουργός

Συγγραφέας

→ **B2** ΣΕΛ. 14-15

ΒΙΒΛΙΑ

«Έχω μια έλξη για τα ίχνη του παρελθόντος»

Ο ΓΝΩΣΤΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟ «ΠΑΛΙΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΧΩΡΕΣ», ΤΙΣ ΦΩΝΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΣΕΛ. 14-15

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΧΡΗΣΤΙΝΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ**«Η αξία των βιβλίων είναι μια πολυπαραγοντική εξίσωση»**

Ο δημοφιλής πεζογράφος μιλά στο «Βήμα» με αφορμή το ενδέκατο μυθιστόρημά του, μια ερωτική ιστορία ανάμεσα σε μια «δυναμική γυναίκα» και έναν «ονειροπόλο άντρα», μεταξύ «οθωμανικής Θεσσαλονίκης» και «Ελληνικού Βασιλείου»

Συνέντευξη στον
Γρηγόρη Μπέκο

Εδώ και δύο χρόνια, ο **Ισίδωρος Ζουργός** έχει συνταξιοδοτηθεί. «Πλέον, είμαι μόνο συγγραφέας. Έχω όλες τις προηγμένες όρες δικές μου, κάτι που ανέκαθεν ονειρευόμουν επειδή μου αρέσει να δουλεύω με το φως της μέρας. Μου λείπει όμως και το σχολείο. Αυτό ίσως το καταλαβαίνουν ευκολότερα όσοι έχουν σταθεί δίπλα σε θρανία. Η ζωή μου πια είναι πλήρως αφιερωμένη στη γραφή και στην ανάγνωση. Το λαχταρούσα από πολύ νωρίς και τώρα που το έχω καταφέρει αισθάνομαι ευγνώμων για αυτό» δήλωσε προς «Το Βήμα» ο ίδιος, από το σπίτι του στη Θεσσαλονίκη, καθισμένος σε μια αναπαυτική πολυθρόνα. Ο Ζουργός, από τους δημοφιλέστερους πεζογράφους στη χώρα μας, εργαζόταν ως δάσκαλος σε δημοτικό σχολείο και αναλάμβανε ουστηματικά «εις λεγόμενες μεγάλες τάξεις», συνυπήρχε δηλαδή με παιδιά από 10 ως 12 ετών. «Νομίζω ότι οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν εγκαίρως τι τους ταιριάζει περισσότερο. Άλλοι έχουν το ταλέντο να ξεκλιδώνουν το σύμπαν των μικρότερων μαθητών. Άλλοι είναι αφηγητές και καταφέρνουν να διαχειριστούν καλύτερα τα παιδιά μεγαλύτερων ηλικιών. Ανήκα, προφανώς, στη δεύτερη κατηγορία. Σκέφτομαι ότι με βοήθησε αρκετά και ο ιδιότυπος εγκυκλοπαιδικός μου, μια ορισμένη άνεση να κινούμαι σε θέματα γεωγραφίας, τέχνης, ιστορίας...» συνέχισε.

Για περίπου είκοσι χρόνια, ο Ζουργός διατηρούσε έμπρακτα την (ομολογουμένως απαιτητική) ισορροπία ανάμεσα στις

Μέσω της διδασκαλίας, της τέχνης του διδάσκειν, απέκτησα μια αίσθηση μέτρου, η οποία αποδείχθηκε σημαντική και για την ίδια μου τη γραφή

δύο αυτές ιδιότητες. Αραγε, στην περίπτωση του, τι προσέφερε ο δάσκαλος στον συγγραφέα; «Η εκπαίδευση έχει τη σκληρότητά της, τις δυσκολίες της, για παράδειγμα στην επικοινωνία ή στον συγχρωτισμό. Αποτελεί, πάντως, μια συναισθηματική πολυτέλεια γιατί είσαι κοντά στα παιδιά, στη φωτεινή πλευρά του κόσμου, όπως κι αν το δούμε. Αφενός, είχα την επαγγελματική δυνατότητα να βιοπορίζομαι μέσα από τα βιβλία, κι ας ήταν τα σχολικά. Αφετέρου, η διδασκαλία μου έδειξε σιγά-σιγά πώς να φτάνω πιο γρήγορα και αποτελεσματικά στον στόχο μου. Να κατανοώ πρώτος εγώ ότι λέω και, παράλληλα, να φροντίζω ώστε να μη γίνωμαι βαρετός, απέναντι μάλιστα στο πλέον αυστηρό ακροατήριο, τους νεαρούς μαθητές μου. Μέσω της διδασκαλίας, της τέχνης του διδάσκειν, απέκτησα μια αίσθηση μέτρου, η οποία αποδείχθηκε σημαντική και για την ίδια μου τη γραφή» συμπλήρωσε.

Το μολύβι και το βιβλίο

Η σχέση του «με το μολύβι», όπως ανέφερε χαρακτηριστικά, πλησιάζει τις τριεκαετίες «αν συνυπολογίσουμε ποιητικές δημοσιεύσεις κειμένων αλλά και τα ποιητικά μου γυμνάσματα». Ο Ζουργός εμφανίστηκε επισημώς στα γράμματα το καλοκαίρι του 1995, με το μυθιστόρημα *Φράουστ*, άρα η απρόσκοπτη παρουσία του στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία προσεγγίζει την τριακονταετία. «Γ ενήθηκα στους κόλπους μιας οικογένειας της μεσοασίας τάξης. Ζούσαμε σε μια λαϊκή περιοχή της Θεσσαλονίκης. Ο πατέρας και η μητέρα μου, λόγω της Κατοχής, ήταν άνθρωποι

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΧΡΗΣΤΙΝΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

που δεν προχώρησαν πέρα απ' το δημοτικό. Πλην όμως, ήταν σταθερά προσπλωμένοι στα ιδανικά της παιδείας και του πολιτισμού. Πηγαίναμε συχνά στο θέατρο και στον κινηματογράφο, στο σπίτι υπήρχαν βιβλία. Τότε το βιβλίο λειτουργούσε, όντως, ως μπαλκόνι προς έναν άγνωστο κόσμο, έναν κόσμο στερημένο από εικόνες. Ύστερα, μέσω της λογοτεχνίας, εγκαταστάθηκε για μένα μια πιο ευρυγώνια θέαση της πραγματικότητας. Ο συγγενικός και κοινωνικός περίγυρος ήταν, ως επί το πλείστον, άνθρωποι της εργασίας, του μόχθου, της υπαίθρου. Δεν θα μπορούσα, συνεπώς, να συχνάζω σε κύκλους πανεπιστημιακών, διανοούμενων, καλλιτεχνών. Και τους επιφανείς συγγραφείς της πόλης αργότερα, όσους ακόμα ζούσαν δηλαδή, τους

↑
«Ως άνθρωπος, ήδη από μικρό παιδί, είχα μια ελξη προς σκεδητότε έφερε τα ίχνη του παρελθόντος» σημειώνει στο «Βήμα» ο Ισίδωρος Ζουργός

γνώρισα πρωτίτως μέσα από τα έργα τους. Από τη μια, ήμουν κάπως συγκρατημένος. Από την άλλη, οι ευκαιρίες δεν ήταν και πολλές, σπάνιες τότε οι δημόσιες ομιλίες, οι εκδηλώσεις. Μετανιώνω λίγο που δεν επεδίωξα να οναντηώ τον Νίκο Μπακόλα (1927-1999), έναν πεζογράφο από τον οποίο, νομίζω, έμαθα πολλά πράγματα» τόνισε ο Ζουργός, κάθε καινούργιο βιβλίο του

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ
Παιλιές και νέες χώρες
Εκδόσεις Πατάκι, 2023,
σελ. 400, τιμή 19,90 ευρώ

Με τα χρόνια, άρχισα να συνειδητοποιώ ότι με απασχολούσε έντονα ένα κρίσιμο ερώτημα σε σχέση με το ανθρώπινο, αν και σε ποιον βαθμό αλλάζει μέσα στον ιστορικό χρόνο

οποίου σκαρφάζεται σχεδόν ακαριαία (και πολύ ψηλά, εννοείται) στις λίστες των ευώλων τίτλων.

Ο Ζουργός είναι ένα διακριτικό (για να μην πούμε αθόρυβο) εκδοτικό φαινόμενο. Έχει κατακτήσει μεθοδικά τους χιλιάδες αναγνώστες του, έχει αναπτύξει μια φοβερή και αδιατάρακτη οικειότητα μαζί τους, έχει βρει την άκρως επιτυχημένη συνταγή να καθιστά κάθε ιστορία του ανάσπαστη. Το ίδιο συμβαίνει και με το νέο του μυθιστόρημα **Παλιές και νέες χώρες**, το ενδέκατο κατά σειρά, που κυκλοφόρησε τον περασμένο Οκτώβριο. Καλύπτοντας μια περίοδο πυκνή σε γεγονότα, από το 1854 (και την επιδημία χολέρας στην Αθήνα) μέχρι το 1912 (την αρχή των Βαλκανικών Πολέμων), ο Ζουργός αφηγείται την ερωτική ιστορία της Λεύκας Κηρομάνου και του Μιχαήλ Δέδε στο μεταίχμιο δύο αιώνων, μεταξύ «οθωμανικής Θεσσαλονίκης» και «Ελληνικού Βασιλείου». Οι πορείες των δύο πρώων συγκλίνουν τυχαία, εξαιτίας μιας μάλλον χοντροκομμένης πλάκας (πως ήταν τάχα «χαμένα αδέρφια»). Από εκεί και πέρα, μυστικά και ψέματα έρχονται να διαμορφώσουν έναν αλλόκοτο δεσμό, ανάμεσα σε μια «δυναμική γυναίκα» και έναν «σνεϊρπόλο άντρα». Φανταστείτε μια αροσενική εκδοχή του πρίγκιπα Μίκιαν (από τον Ηλίθιο του Ντοστογιέφκι) να κοιτάζει στα μάτια και να προσπαθεί να συνεννοηθεί με μια αμείλικτη κυρία της οκτώδους τοκογλυφίας.

Επιστροφή στο παρελθόν

Ρωτήσαμε τον Ισίδωρο Ζουργό γιατί προτιμά το παρελθόν ως μυθιστορηματικό καμβά των βιβλίων του. Υπενθυμίζουμε εδώ, λ.χ., το Βυζάντιο, την Ελληνική Επανάσταση, κάμποσες πτυχές του αιματηρού και ζοφερού 20ού αιώνα. «Πράγματι, το παρελθόν κατέχει περίοπτη θέση στα κείμενά μου, τα οκτώ από τα έντεκα μυθιστορηματά μου ανήκουν στην Ιστορία ή, όπως συνήθιζω να λέω, είναι μυθιστορήματα "ιστορικού περιβάλλοντος". Προσωπικά, αποφεύγω τον όρο "ιστορικό μυθιστόρημα" διότι τον βρίσκω κάπως περιοριστικό. Ως άνθρωπος, ήδη από μικρό παιδί, είχα μια έλξη προς οτιδήποτε έφερε τα ίχνη του παρελθόντος, οτιδήποτε "ιστορικό" εγώ το ρουφούσα με ακόρεστο ενδιαφέρον. Θυμάμαι πόσο με συνάρπαζε εκείνη η μαγική ιδέα της επιστροφής στο παρελθόν, η ιδέα να ταξιδεύεις προς τα πίσω... Τι να πω, ενδέχεται η έλξη μου για το παρελθόν να είναι ψυχολογικής υφής. Με τα χρόνια, άρχισα να συνειδητοποιώ ότι με απασχολούσε έντονα ένα κρίσιμο ερώτημα σε σχέση με το ανθρώπινο, αν και σε ποιον βαθμό αλλάζει μέσα στον ιστορικό χρόνο. Η απάντηση δεν είναι μονοσήμαντη. Αντιθέτως, εφόσον υπάρχει, είναι σύνθετη. Βλέπουμε τον άνθρωπο να έχει τις ίδιες ανάγκες για αγάπη, ζεστασιά και συντροφικότητα. Αλλά και τις ίδιες επιθετικές τάσεις, για κυριαρχία

και εξουσία. Οι ανάγκες και οι τάσεις αυτές εκδηλώνονται με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με τις εποχές. Φαίνεται πως υπάρχουν δομές της ανθρώπινης ψυχής που αποκαλύπτονται μέσα στον ιστορικό χρόνο και, αντιστοίχως, δομές που μεταμορφώνονται ενόσω οι κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες μεταβάλλονται» εκτίμησε ο Ζουργός. «As μην πιστεύουμε όμως ότι ένα μυθιστόρημα, ακόμα κι αν έχει τον τόπο ή τον χρόνο της δράσης του στο παρελθόν, αφορά μόνο το παρελθόν. Οι φωνές του δεν είναι αποκλειστικά παρελθοντικές διότι, θέλοντας και μη, υπάρχουν χαμηλές ή ισχυρές φωνές του παρόντος που το διαπερνούν. Ένα μυθιστόρημα για το παρελθόν μπορεί και να μας λέει περισσότερα για τον καιρό στον οποίο γράφτηκε. Το ζήτημα είναι, εν πάση περιπτώσει, να μπορεί ο συγγραφέας να φαντάζεται και να θέτει, αν όχι τα διαχρονικά ερωτήματα πάντοτε, τουλάχιστον εκείνα που παραμένουν ανεκτικά, που διατηρούν μια αξιοπρόσεκτη εμβέλεια» επεσήμανε.

Οι «σκοτεινές κόγχες» του μυθιστορημάτος

Κατόπιν, η κουβέντα μας επικεντρώθηκε στο μυθιστόρημα **Παλιές και νέες χώρες**, συγκεκριμένα στη γυναίκα του βασικού μυθιστορηματικού ζεύγους, στην επιβλητική όσο και ιδιόρρυθμη μορφή της Λεύκας Κηρομάνου. «Δεν είναι ένα υπικό προοδευτικό θηλυκό του 19ου αιώνα, που προσπαθεί μέσα από περιοδικά, συλλογικά και ακτιβισμό, όπως θα ανέμενε κανείς, να βελτιώσει τη θέση των γυναικών. Κάθε άλλο, είναι μια γυναίκα-μοναχική λούκαινα. Κινητή το χρέμα, επιδιώκει συνειδητά να εξασφαλίσει το χρέμα μέσω της τοκογλυφίας, όχι όμως για το χρέμα αυτό καθαυτό, αλλά για την προοπτική της κοινωνικής ελευθερίας που το χρέμα διανοίγει. Η Λεύκα είναι μαχητική και αδιάτακτη με έναν αντιουμβατικό και ανορθόδοξο για τα δεδομένα της εποχής τρόπο. Τα "σπασμένα δαχτυλά", με τα οποία ταυτίζεται, της προσδίδουν μια ζοφερή οσμή. Όμως έτσι πρέπει να γίνεται σε ένα μυθιστόρημα, κατά τη γνώμη μου. Το μυθιστόρημα οφείλει να έχει και σκοτεινές κόγχες, δεν είναι ένα απέραντο λιβάδι με φως και μαργαρίτες μονάχα» ξεκαθάρισε ο συγγραφέας. «Σε τούτο το βιβλίο, στο οποίο μιλώ επίσης για φαροφύλακες και υπέρτριες, δηλαδή τους άντρες ερημίτες και τις αφανείς γυναίκες του 19ου αιώνα, θέλησα να εξετάσω από κοντά τη μεταμορφωτική δύναμη μιας διαπροσωπικής σχέσης. Συνιστά έναν θεματικό πυρήνα στο εγχείρημά μου. Η Λεύκα, μέσα από τη συμπόρευσή της με τον Μιχαήλ, αποκτά σταδιακά κάποια ενουναίωση και αναλαμβάνει πρωτοβουλίες που ζαφνάζουν. Ο Μιχαήλ πάλι, ο ευαίσθητος και αλλοπλέγγυος Μιχαήλ, το βιώνει όλο αυτό ως μύηση – ή προσέγωση, αν προτιμάτε – στην αδηφάγα πραγματικότητα. Λοιπόν, αυτό το δούναει και λαβείν, αυτό το είδος αμοιβαιότητας, αυτός ο παράξενος έρωτας, τους αλλάζει εν τέλει και τους δύο. Υπάρχει όμως και εδώ, και στη σχέση του Μιχαήλ και της Λεύκας, η αναπόφευκτη φθορά του χρόνου. Είναι μια φθορά επίπονη. Κάθε ζευγάρι πασχίζει να την αντιμετωπίσει όπως μπορεί. Το ζευγάρι αυτό δεν τα καταφέρνει ακριβώς. Η διάσταση αυτή είναι, νομίζω, αρκούτσως ρεαλιστική στη δική μου αφήγηση».

Το μυθιστόρημα οφείλει να έχει και σκοτεινές κόγχες, δεν είναι ένα απέραντο λιβάδι με φως και μαργαρίτες μονάχα

Η κριτική αναγνώριση

Σε κάποια φάση, η συνομιλία με τον Ισίδωρο Ζουργό στράφηκε και στο ζήτημα της αναγνώρισης, της κριτικής αναγνώρισης, διότι την αναγνωστική, ούτως ή άλλως, την απολαμβάνει και με το παραπάνω. «Το ζήτημα αυτό προκαλεί πάντα μια αμφιθυμία σε έναν συγγραφέα. Το ονοματεπώνυμό μου και τα βιβλία μου απλώθηκαν και αγαπήθηκαν πάρα πολύ μέσα από τα λόγια των αναγνωστών, πήγαιναν από στόμα σε στόμα. Κάπως έτσι έφτασα στο πλατύ κοινό. Η κριτική, στον βαθμό που καταπάτησε με το έργο μου, έχω την αίσθηση πως άργησε να ασχοληθεί. Αλλά ειλικρινά δεν έχω σταθεί σε αυτό, το έχω προσπεράσει. Η αξία των βιβλίων είναι μια πολυπαραγοντική εξέλιξη, έχει να κάνει με τους αναγνώστες και τις πωλήσεις, με τους ειδικούς και κυρίως με τον χρόνο, τον υπέρτατο και πιο δίκαιο κριτή. Ολα είναι μέσα στη ζωή και στο περιπετειώδες ταξίδι που κάνουν τα βιβλία. Σπεύδω μάλιστα να σας πω ότι όσο λιγότερο γκρινιάζει κανείς τόσο καλύτερος γίνεται στη δουλειά του» υπογράμμισε με νόημα. Προς το τέλος, ο Ζουργός σχολίασε και το έργο του σε σχέση με το πληθωρικό παρελθόν της Θεσσαλονίκης. «Ήδη το 2005, στο μυθιστόρημά μου "Στη σκιά της πεταλούδας", περνούσε το Ολοκαύτωμα των Εβραίων. Δεν είναι μόνο οι ιστορικοί αλλά και οι πεζογράφοι της Θεσσαλονίκης που έχουν σκαλίσει εποχές και στιγμές της πόλης που μέχρι πρότινος παρέμεναν στο σκοτάδι. Έχουμε βάλει όλοι το λιθαράκι μας ώστε να αποκτήσουμε μια άλλη εικόνα για το παρελθόν μας, να βρούμε έναν κοινό τόπο μνήμης. Είναι ωφέλιμο να μη φοβόμαστε να δούμε το παρελθόν μας, όπως πραγματικά ήταν. Οι λόγοι που είχαν αφήσει τη Θεσσαλονίκη επί μακρόν σε έναν ιδεολογικό νάρθηκα έχουν περάσει ανεπιτήρητα. Έχει συντελεστεί εντυπωσιακή πρόοδος στην αυτογνωσία της πόλης της τελευταίας εικοσαετίας».